

de IVAN I. MARTINOV

seris special pentru rev. Muzica

Cînd la începutul anilor 30 tînărul violonist David Oistrach a venit din Odesa la Moscova, puțini erau dintre cei care au putut să prevadă, în persoana sa, unul dintre cei mai remarcabili muzicieni ai secolului nostru. Primele sale apariții pe podiumul Capitalei n-au prea fost remarcate; însă după concertul de sonate, pe care l-a prezentat în compania profesorului Alexander Goldenveizer, a început să se spună că este un muzician excelent. Mai tîrziu a atras asupra sa atenția generală. În anul 1935, la concursul „Wieniawski” din Polonia, a fost distins cu premiul al II-lea. În anul 1937, la Bruxelles, a primit „Grand Prix de Concours de la Reine Elisabeth”, după care s-a ridicat pe culmile artei, acolo unde a rămas pînă la sfîrșitul vieții sale, desăvîrșindu-și și dezvoltîndu-și neîncetat măiestria artistică. Viața lui David Oistrach s-a desfășurat în furtunoasele aplauze ale publicului, stima colegilor săi, cu turnee întreprinse în toate continentele, înregistrări pe discuri, primite pretutindeni cu un mare entuziasm, într-un cuvînt în gloria universală de vestit muzician, glorie cucerită prin talent și neîncetată muncă creatoare.

În acea perioadă, talentul său a atins o deplină înflorire, uimind prin dărnicia sa. Ascultîndu-l pe David Oistrach, nimeni nu dădea atenție tehnicii lui, de o autentică virtuozitate, deși pentru el nu existau dificultăți de execuție și totuși cîntul lui era de o excepțională virtuozitate. Nimeni nu acorda atenție nici tonului viorii sale deși el era deosebit de frumos și de vibrant și nici preciziei intonației și arcușului. Totul era perceput ca de la sine înțeles, ca o trăsătură proprie artei sale, artă care se desprindea, în primul rînd, din cuceritoarea și sincera interpretare a lucrărilor autorilor clasici și contemporani, interpretare care cucerea auditorii. Aceste calități se vedeau în vasta varietate stilistică, pentru că Oistrach găsea pentru fiecare compozitor o apropiere individuală, păstrîndu-și totuși personalitatea.

Ne permitem să dăm doar trei exemple :

Cei care l-au ascultat pe Oistrach poate că își amintesc de excepționala interpretare a lucrării *Rondo-Capriccio* de Saint-Saëns. Cîtă gingășie a imprimat interpretării sale, cîtă eleganță, cîte contraste de construcție, toate fiind contopite într-o concepție interpretativă unică. În execuția sa *Rondo*-ul s-a remarcat printr-o deosebită profunzime și totodată larghețe. A fost o adevărată destăinuire, cu adevărat artistică.

Al doilea exemplu — *Concertul* de Brahms, cu contururile lui strict clasice și de o inspirație romantică, în care Oistrach a dovedit măiestria de a cuprinde toate amănunțele, îmbinîndu-le totodată în întreaga construcție a lucrării. Cît talent a dovedit el în interpretarea finalului, cu cîtă măiestrie s-a apropiat artistul de momentul culminant final !

Același lucru l-a dovedit și în interpretarea unei alte lucrări de un stil cu totul diferit și creată într-o altă perioadă — e vorba de *Concertul pentru vioară* de Hacıaturian. Cît de bine a prins și a redat spiritul

și caracterul acestei muzici, cu totul neobișnuite pentru acea perioadă, coloritul viu, oriental, involburarea de culori sonore, contrastul dintre liniile melodice atît de duioase, și ascuțitele ritmuri de dans — toate acestea fiind scilicitor redade de arcușul său. David Oistrach a fost primul care a interpretat concertul lui Hacıaturian, a creat o tradiție în interpretarea lui, a devenit un autentic colaborator de creație al compozitorului.

David Oistrach a rămas credincios unei astfel de conlucrări de-a lungul întregii sale vieți. La rîndul lor, compozitorii îl sprijineau, i-au apreciat din primul moment talentul, interesul său față de tot ce era nou, iar cînd scriau lucrări pentru vioară, se consultau de cele mai multe ori cu el. Se poate spune că pentru el interpretarea lucrărilor noi din literatura muzicală sovietică a devenit o necesitate vitală, o condiție imperioasă în activitatea sa creatoare. El a fost primul și neîntrecutul interpret al concertelor pentru vioară și al sonatelor lui Șostakovici, al sonatelor lui Prokofiev și al unei alte serii de lucrări, contribuind din plin la popularizarea lor. Pe de altă parte, fiind în permanent contact cu mari compozitori, el își îmbogățea măiestria interpretativă, legată neîncetat și indisolubil de diversitatea creației contemporane. Tocmai de aceea interpretarea pe care a dat-o lucrărilor, din diferite epoci și de stiluri diferite, a devenit atît de pregnantă.

La toate acestea trebuie să mai adăugăm că David Oistrach nu se oprea niciodată la cele realizate, își perfecționa continuu măiestria. Om cu un înalt nivel de cultură generală și muzicală, om cu o deosebită putere de muncă și un rar spirit de organizare, extrem de exigent față de sine însuși, el era apropiat tuturor celor pe care-i cunoștea, fie că erau partenerii lui de concert, auditori sau elevi. Tuturor le destăinuia din talentul său, din inspirația sa, îi uimea pe toți prin capacitatea sa de a se integra în ceea ce era nou. Toate aceste trăsături s-au reliefat în mod deosebit în decursul îndelungatelor sale turnee concertistice, întreprinse în acești ani, în numeroase țări.

David Oistrach a fost unul dintre primii muzicieni sovietici care au vizitat România. În anul 1944, cînd a concertat aici pentru prima oară, el a simțit din plin sinceritatea publicului român și s-a întors în Patrie, pătruns de neuitate impresii. Îmi amintesc de interesul cu care îi ascultam destăinuirile despre turneul pe care-l făcuse, destăinuirii dominate de amintiri despre George Enescu. Vorbea despre el cu multă însuflețire, considerîndu-l un om și artist excepțional. Desigur că Enescu ne-a fost cunoscut și mai înainte dar Oistrach a fost acela care ni l-a apropiat și odată cu el ne-a dezvăluit impresii și despre întreaga muzică românească.

Un an mai tîrziu am avut fericirea să mă întîlnesc cu George Enescu în România, să asist la concertele lui și să-l vizitez acasă. Pe pian se afla o mapă frumoasă și voluminoasă iar gazda mi-a spus cu o netăinuită emoție : „Mi-a dăruit-o Oistrach”. Ne-a povestit apoi despre concertele pe care le-a dat împreună cu Oistrach și Oborin pe care, nu peste mult timp, am avut prilejul să le auzim aevea — atunci cînd marele muzician român a sosit, în neuitatul său turneu, la Moscova. El și-a dezvăluit atunci multilateralul său talent muzical — a apărut atît în calitate

de dirijor cît și în aceea de violonist și de pianist. Pregnant s-au întipărit în memorie serile în care am ascultat *Dublul concert de Bach*, executat de Enescu și Oistrach, precum și recitalul de Sonate, în care Enescu a apărut ca violonist, împreună cu Oborin, iar apoi ca pianist, împreună cu Oistrach (la muzeul „Enescu” poate fi văzută fotografia celor doi muzicieni pe podiumul de concert).

În deceniile anilor 50 și 60 David Oistrach a călătorit prin întreaga Europă, a traversat de cîteva ori oceanul pentru a concerta în diferite orașe din Americile de Nord și Sud, a cîntat în Japonia și în Australia și pretutindeni aparițiile lui în fața auditorilor s-au bucurat de uriașe succese, consolidîndu-i gloria universală. Aceasta însă nu i-a schimbat cu nimic caracterul. El și-a păstrat aceeași exigență față de sine, aceeași atenție și bunăvoință față de colegi. Tot în această perioadă a susținut o serie de recitale (triouri) împreună cu Oborin și Knuşevițki, precum și numeroase concerte de sonate cu Oborin. O remarcabilă realizare a acestor doi artiști a constituit-o interpretarea *Sonatelor pentru vioară și pian* de Beethoven, înregistrate pe disc de casa de discuri „Chant du Monde” — disc distins cu „Grand Prix”. Ceva mai tîrziu Oistrach a apărut într-un recital de sonate în compania lui Sviatoslav Richter, fapt care a constituit un important eveniment în viața muzicală, întipărit pentru totdeauna în memoria auditorilor.

Trebuie să-l fi cunoscut pe Oistrach, să-i fi cunoscut neîncetata sa dorință de perfecționare, ca să-i apreciezi uriașa muncă pe care o desfășura la pregătirea acestor concerte de ansamblu, fără să mai vorbim de timpul ce-i era necesar pentru aceasta. Dar tocmai această trepidantă muncă reprezenta însăși viața și satisfacția artistului, care nu precupețea nici un efort pentru atingerea idealurilor artistice pe care și le propunea. Pe lîngă toate acestea el dedica o bună parte din timpul său activității pedagogice, pe care o desfășura la Conservatorul din Moscova. Clasa de sub conducerea lui a devenit un centru de atracție pentru tinerii violoniști veniți din diferite orașe și țări.

Activitatea pedagogică desfășurată de Oistrach a lăsat urme adînci. El știa să sesizeze un talent și să ajute la dezvoltarea trăsăturilor individuale ale fiecăruia, avea priceperea de a sprijini un tînar violonist în primii săi pași pe calea artei. Din clasa lui a absolvit o întreagă pleiadă de artiști care, la concursurile internaționale, au cucerit înalte distincții. Se poate spune că el a creat o școală interpretativă proprie dar care, în același timp, este foarte variată prin individualitățile sale-, pentru că el nu-i impunea niciodată violonistului autoritatea sa, ci îl îndemna să-și urmeze propriul său drum. Este dificil să enumerăm aici numele tuturor elevilor remarcabili care au fost îndrumați de Oistrach. Menționez doar că ei continuă tradițiile sale creatoare, dezvoltîndu-le în propria lor artă. În felul acesta, talentul interpretativ al marelui artist — care a fost David Oistrach — continuă să ființeze.

Pare-se că torentul acestei furtunoase și vaste activități i-a cotropit cu totul timpul său și întreaga sa activitate artistică. David Oistrach însă căuta să-și lărgească și mai mult această sferă. Asemenea unor

alți mari artiști virtuozii el a urcat la pupitru dirijoral și astfel, în anii 60, a dat o serie întreagă de concerte simfonice cu un repertoriu foarte variat, care cuprindea în special lucrări clasice și romantice. Am avut astfel prilejul să-l cunoaștem pe Oistrach în calitate de dirijor și să urmărim cu viu interes cît de repede a putut pași în acest domeniu, pentru el nou, al artei. Neasemuita sa muzicalitate și experiența sa artistică l-au ajutat ca, într-un timp foarte scurt, să cucerească auditorii și în calitate de dirijor. Numele lui a început să apară tot mai des în programele de concert ale celor mai bune orchestre simfonice. Admiratorii talentului său violonistic au trebuit să fie de acord cu faptul că și în calitate de dirijor el a constituit un strălucit eveniment în viața muzicală, cucerind atît pe orchestranți cît și pe auditori.

Dar succesele obținute de Oistrach-dirijor n-au putut umbri neasemuita lui glorie de violonist. Publicul aștepta neîncetat și cu multă nerăbdare recitalele sale, cu atît mai mult cu cît programele lor cuprindeau o serie întreagă de lucrări noi. Manifestînd mult interes față de creația compozitorilor contemporani, în special față de creația lui Șostakovici, el nu neglija să cînte și lucrări ale clasicilor și romanticilor, fără a repeta însă, din ce a realizat în trecut, aducînd în interpretare acel spirit de noi căutări, trăsătură de care a fost însuflețit în decursul întregii sale vieți.

În 1974, la sfîrșitul lunii mai, Oistrach a interpretat la Viena *Concertul* de Beethoven. Publicul vienez îl cunoștea foarte bine și-l iubea mult pe Oistrach pentru că, în acest oraș, el a dat numeroase concerte. Și totuși, primirea ce i s-a făcut de această dată era peste așteptări. În clipa cînd a apărut pe scenă, atît orchestranții cît și publicul s-au ridicat în picioare. Pe fețele tuturor se oglindea bucuria. S-au dezlănțuit aplauze frenetice, strigăte de entuziasm. L-au primit ca pe un om ce le era apropiat și iubit. Și într-adevăr el așa era atît pentru vienezi cît și pentru toți iubitorii de muzică din alte orașe. În acea seară, Oistrach a cîntat acompaniat de orchestra filarmonicii sub bagheta dirijorului Giulini. A cîntat în așa fel încît a răspuns celor mai înalte exigențe. Interpretarea sa a cuprins întreaga strălucire a măiestriei sale, tot farmecul personalității sale artistice, imprimînd Concertului beethovenian o execuție neasemuit de captivantă. La încheierea Concertului, sala a răsunat de aplauze furtunoase. A fost chemat de nenumărate ori pe scenă. I se citea pe față fericirea dar se vedea că era extenuat. A fost ultimul său turneu, întreprins în orașul marilor tradiții muzicale. L-am vizitat apoi în cabina sa, l-am felicitat și i-am mulțumit pentru marea desfătare artistică pe care ne-a dat-o. Nimeni dintre noi nu s-a gîndit că aceasta va fi ultima întîlnire cu artistul și omul David Oistrach, că peste cîteva luni el ne va părăsi pentru totdeauna, după un succes, la fel de răsunător, cu concertul pe care l-a dat la Amsterdam. Remarcabil muzician, devotat artei pînă în ultima clipă a vieții sale, artă pe care a împărtășit-o cu dărnicie oamenilor din toate țările — iată cum ne-a rămas în memorie chipul său neasemuit.

în românește de I. EFREMOV

București, noiembrie 1974